

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชาวเล จากหนังสือเอกสารตำรา รายงานการวิจัย และเทปวีดิทัศน์สารคดี
2. ศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
3. สร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยแบ่งออกเป็นกรอบการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การเลือกกรณีศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สนามสำหรับการทำวิจัยคือ หมู่บ้านชาวเล บ้านสังกาอู้ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และกรณีศึกษา คือ ผู้ปกครองชาวเลที่ทำหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 3-6 ปี ในหมู่บ้านชาวเล บ้านสังกาอู้ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 5 ครอบครัว การเลือกสนามและกรณีศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เลือกจังหวัด

ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจังหวัดที่มีชาวเลอาศัยอยู่ และมีลักษณะการตั้ง

ของชุมชนที่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ได้แก่ จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ และจังหวัดสตูล และคัดเลือกจังหวัดกระบี่เพื่อใช้เป็นสนามในการวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ก. เป็นจังหวัดที่มีชาวเลเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นเวลานาน
- ข. มีชุมชนชาวเลที่เป็นชุมชนที่ดำรงรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชาวเลอยู่มาก

2. เลือกหมู่บ้าน

เมื่อผู้วิจัยคัดเลือกจังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่จะทำการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านชาวเลที่อยู่ในจังหวัดกระบี่ ได้แก่ หมู่บ้านชาวเลบนเกาะพีพี คือ บ้านแหลมตง หมู่บ้านชาวเลบนเกาะลันตา คือ บ้านศาลาด่าน บ้านคลองดาว บ้านหัวแหลม บ้านสังกาอู๋ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเข้าไปสำรวจพื้นที่ดังกล่าวด้วยตนเอง พร้อมทั้งขอคำปรึกษาและขอแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล เกาะลันตา เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเกาะลันตา เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดกระบี่ รวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านที่จะทำการศึกษาและคัดเลือกหมู่บ้านสังกาอู๋ หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ คือ

- ก. เป็นชุมชนชาวเลที่มีชาวเลอาศัยอยู่ไม่ต่ำกว่า 90 % ของประชากรทั้งหมด
- ข. เป็นชุมชนที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 30 หลังคาเรือน
- ค. เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเลอยู่มาก
- ง. เป็นชุมชนที่มีผู้ปกครองชาวเลที่เลี้ยงดูเด็กอายุ 3-6 ปี จำนวน 5 ครอบครัวขึ้นไป
- จ. เป็นชุมชนที่ไม่เคยมีผู้ทำการวิจัยทางมานุษยวิทยามาก่อน
- ฉ. เป็นชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง
- ช. เป็นชุมชนที่มีความปลอดภัยพอที่ผู้วิจัยจะเข้าไปอาศัยอยู่และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามได้

3. เลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาจำนวนผู้ปกครองชาวเลที่ทำหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูเด็กอายุ 3-6 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสังกาอู๋ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 14 ครอบครัว และแต่ละครอบครัวมีเด็ก

อายุ 3-6 ปี อยู่ในการปกครองของ 1 คน จากนั้นผู้วิจัยทำการเลือกกรณีศึกษา จำนวน 5 ครอบครัว โดยมีเกณฑ์พิจารณาเพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่มีความตรงและครอบคลุมสภาพความเป็นจริงดังนี้

- ก. เป็นชาวเลที่อาศัยในชุมชนมาตั้งแต่กำเนิดมิได้อพยพมาจากที่อื่นในภายหลัง
- ข. มีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย
- ค. เป็นครอบครัวที่มีจำนวนบุตรต่างกัน
- ง. เป็นครอบครัวที่มีบุตรเพศต่างกัน
- จ. เป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน
- ฉ. เป็นครอบครัวที่ผู้ปกครองชาวเลมีอายุต่างกัน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. สร้างกรอบความคิดการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเลที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี ซึ่งผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเลจากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ และจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเล ในด้านการส่งเสริมพัฒนา-การด้านร่างกาย การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์ การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. สร้างแนวคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเลที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยสร้างจากกรอบความคิด และแบ่งแนวคำถามออกเป็น 4 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์ การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

3. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม ได้แก่

3.1 แบบสำรวจชุมชน โดยนำมาจากเครื่องมือการวิจัยของโครงการ

“การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย”ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในด้านสภาพทั่วไปของชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั่วไป และเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล แบบสำรวจชุมชนแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. แบบสำรวจชุมชนด้านภูมิศาสตร์ (ภาคผนวก ช หน้า 177)

ข. แบบสำรวจชุมชนด้านประชากร (ภาคผนวก ฉ หน้า 178)

ค. แบบสำรวจชุมชนด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
(ภาคผนวก ฎ หน้า 179)

ง. แบบสำรวจชุมชนด้านวัฒนธรรมและประเพณี
(ภาคผนวก ฎ หน้า 182)

3.2 แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เพื่อใช้บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างการเก็บข้อมูล แบบบันทึกข้อมูลนี้ประกอบด้วยส่วนต่างๆ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เลขที่ของข้อมูล ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของผู้ให้ข้อมูล วัน เวลา และสถานที่ที่ได้ข้อมูล ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกข้อมูลของกรณีศึกษาที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ส่วนที่ 4 สำหรับบันทึกดัชนี ซึ่งเป็นคำหลักที่แสดงลักษณะของข้อมูล (ภาคผนวก ค หน้า 171)

3.3 แบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้บันทึกผลวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ดัชนีข้อมูล ข้อคิดเห็นของผู้วิจัยและประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ประกอบด้วยส่วนต่างๆ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สำหรับบันทึกวัน เดือน ปี ที่วิเคราะห์ ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกเลขที่ของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์และชื่อของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกผลการวิเคราะห์ และส่วนที่ 4 สำหรับบันทึกดัชนีที่แสดงลักษณะของข้อมูล (ภาคผนวก ง หน้า 173)

3.4 ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการที่ใช้จำแนกตามลักษณะต่าง ๆ เพื่อใช้วางแผนการเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาในแต่ละวัน โดยแบ่งออกเป็นประเภทของข้อมูล และแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ บุคคลและเหตุการณ์ (ภาคผนวก จ หน้า 174)

4. สร้างตารางตรวจสอบข้อมูล ได้แก่

ก. ตารางตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อใช้ตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งที่มาหรือบุคคลในเรื่องเดียวกัน และพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (ภาคผนวก ฉ หน้า 175)

ข. ตารางตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ตรวจสอบข้อมูลในเรื่องเดียวกันที่ได้มาด้วยวิธีการที่ต่างกัน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และเอกสารบันทึกต่างๆ และพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (ภาคผนวก ช หน้า 176)

การเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล

1. การเตรียมตัวเข้าสนาม ผู้วิจัยมีวิธีการเตรียมตัวในการดำเนินการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

ก. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์-

มหาวิทยาลัย ไปยังนายอำเภอเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านสังกาอู่ ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ข. จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบบันทึกข้อมูล แบบวิเคราะห์ข้อมูล แนวคำถาม เครื่องเขียน กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียงและอุปกรณ์ เป็นต้น

ค. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มอบให้นายอำเภอและผู้ใหญ่บ้านของชุมชน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของผู้วิจัยในการเข้ามาอยู่ในชุมชน

2. การปฏิบัติงานภาคสนาม

การปฏิบัติงานภาคสนามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐาน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2536 ถึง เดือนตุลาคม 2537 ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเพื่อตั้งสมมติฐานเบื้องต้น ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2538 ถึง เดือนสิงหาคม 2538 ระยะที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลบางประการและสมมติฐานเบื้องต้นและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม 2538

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจพื้นที่ในหมู่บ้านสังกาอู่ในเดือนเมษายน 2536 เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ และเข้าไปสำรวจพื้นที่อีกครั้งในเดือนมิถุนายน 2537 และเดือนตุลาคม 2537 เพื่อนำข้อมูลมาสร้างกรอบความคิดการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลและแนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเพื่อตั้งสมมติฐานเบื้องต้น

ผู้วิจัยเริ่มต้นการเก็บข้อมูลเพื่อตั้งสมมติฐานเบื้องต้นในเดือนพฤษภาคม 2538 ถึง เดือนสิงหาคม 2538 ในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนพฤษภาคม ผู้วิจัยอาศัยอยู่กับศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะลันตา ซึ่งอยู่ในตัวอำเภอเกาะลันตา ห่างจากหมู่บ้านสังกาอู่ 6 กิโลเมตร เพื่อสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับจากชาวเล ผู้วิจัยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านสังกาอู่เพียงคนเดียว โดยเข้าไปตอนเช้าเวลาประมาณ 8:00น. - 9:00 น. และกลับออกมาตอนเย็นเวลาประมาณ 16:00 น. - 17:00 น. การเข้า

หมู่บ้านครั้งแรก ผู้วิจัยได้ไปขอพบเด็กสาวชาวเลที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทั้งนี้เนื่องจากเด็กสาวที่เป็นอสม.สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยกลางได้ และมีความคุ้นเคยกับบุคคลอื่นนอกชุมชนมากพอสมควร ผู้วิจัยแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ของการเข้ามาที่หมู่บ้าน ซึ่งได้รับการร่วมมือพอสมควร ผู้วิจัยสังเกตสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและสังเกตปฏิกิริยาของชาวเลที่มีต่อผู้วิจัย พบว่า ในวันที่หนึ่งและวันที่สองชาวเลไม่ยอมพูดหรือตอบคำถามของผู้วิจัยเลย ในวันที่สาม ผู้วิจัยเข้าไปในหมู่บ้านและเริ่มพูดกับชาวเลด้วยภาษาอูรักลาโว้ย ซึ่งเป็นประโยคง่ายๆ ที่ผู้วิจัยศึกษาจากพจนานุกรมภาษาชาวเล คือ เกา ชื่อ นามา (เธอชื่ออะไร) ทำให้ชาวเลให้ความสนใจและยินดีที่จะพูดคุยกับผู้วิจัยมากขึ้น และยังสอนให้ผู้วิจัยพูดภาษาอูรักลาโว้ยอีกด้วย เมื่อผู้วิจัยเห็นว่าชาวเลเริ่มคุ้นเคยกับการมาของผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงขอคำปรึกษาจากเด็กสาวชาวเลอีกผู้หนึ่งซึ่งไปเป็นลูกจ้างขายเสื้อผ้าอยู่ที่กรุงเทพฯ เรื่องการขออาศัยอยู่กับครอบครัวชาวเล

เมื่อผู้วิจัยเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวแล้วจึงเริ่มทำการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจชุมชน และทำแผนที่ (Mapping) ต่างๆ ได้แก่

ก. แผนที่ทางกายภาพ (Physical Map) คือแผนที่ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน เช่น ที่ตั้งของหมู่บ้าน ลักษณะการตั้งบ้านเรือน และสถานที่ต่างๆภายในหมู่บ้าน

ข. แผนที่ทางประชากร (Demographic Map) คือแผนที่ที่แสดงเชิงประชากรจากการสำรวจครัวเรือนภายในหมู่บ้าน เช่น จำนวนครัวเรือน บ้านเลขที่ ชื่อของคนภายในบ้าน อายุ เป็นต้น

ค. แผนที่ทางสังคม (Social Map) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น ความเป็นเครือญาติ ตำแหน่งในหมู่บ้าน เป็นต้น

ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ฝึกฝนภาษาอูรักลาโว้ย ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาษาอูรักลาโว้ยมาบ้างแล้วก่อนที่จะเข้าหมู่บ้านจากพจนานุกรมภาษาชาวเล ชาวเลในหมู่บ้านให้ความช่วยเหลือและสอนให้ผู้วิจัยพูดภาษาอูรักลาโว้ยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยใช้วิธีจดคำเรียกชื่อ คน สัตว์ ประโยคต่างๆตามที่ชาวเลสอน และฝึกพูดและฟังภาษาอูรักลาโว้ยกับชาวเลทุกวัน เป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือน จึงสามารถพูดและเข้าใจประโยคง่ายๆที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และเริ่มพูดเป็นประโยคคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้ รวมเวลาทั้งหมดที่ใช้ศึกษาภาษาอูรักลาโว้ยจนสามารถใช้ภาษานี้สื่อสารในการเก็บข้อมูลได้ 4 เดือน การเรียนภาษาอูรักลาโว้ยเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง ผู้วิจัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ภาษาอูรักลาโว้ย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นภาษาที่ชาวเลใช้และผู้ปกครองชาวเลก็ใช้ภาษาอูรักลาโว้ยพูดกับเด็ก การเข้าใจภาษาอูรักลาโว้ยช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้มากขึ้น และยังทำให้ชาวเลมีทัศนคติที่ดีต่อผู้วิจัยและยอมรับว่าผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน

ระหว่างที่ฝึกฝนภาษาอูรักลาโว้ย ผู้วิจัยได้ทำการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตกิจกรรมประจำวันของกรณีศึกษาแต่ละครอบครัว เพื่อวางแผนการเก็บข้อมูล จัดทำตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งกำหนดด้านเวลา สถานที่ เหตุการณ์ บุคคลและวิธีการที่ใช้ เก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาล่วงหน้าอย่างน้อยหนึ่งวัน และจัดเก็บข้อมูลตามที่วางแผนไว้แต่มีการ ยืดหยุ่นบ้างตามความเหมาะสม เช่น ในกรณีที่กรณีศึกษาไม่อยู่บ้านไปประกอบธุระที่อื่นซึ่งเป็น กิจที่ไม่ใช่กิจกรรมประจำวันผู้วิจัยต้องเปลี่ยนไปเก็บข้อมูลครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษาอื่นแทน

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามตารางการเก็บรวบรวม ข้อมูลและตามความเหมาะสมของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการ สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญ ในแต่ละวันขณะที่ทำการเก็บ ข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลอย่างคร่าว ๆ ลงในสมุดบันทึกเล่มเล็ก ๆ ที่ผู้วิจัยนำติดตัวไปด้วยเสมอ และปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำจนชาวเลเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ และจากนั้นในเวลากลางคืนของแต่ละ วันจะนำข้อมูลมาบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งทำ ดัชนีข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสร้างสมมติฐานเบื้องต้น ข้อสังเกตบางประการและ ประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม และวางแผนทำตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เก็บข้อมูลในวัน ต่อ ๆ ไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ควบคู่ไปกับการบันทึกข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลเป็นประจำทุกวัน ในกรณีที่ไม่มีเวลามากพอที่จะทำการวิเคราะห์ทุกวันได้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ในปลายสัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสมมติฐาน เบื้องต้นนี้ เมื่อผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นับบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและทำดัชนีข้อมูล โดยใช้ดัชนีเชิงบรรยาย ซึ่งเป็นคำหรือข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เป็นการ บรรยาย เช่น อาหารสำหรับเด็ก การรักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วย เป็นต้น เมื่อทำดัชนี ข้อมูลแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ หรือเป็นชนิดตามลักษณะร่วมของข้อมูล เหล่านั้น ข้อสรุปที่ได้ในครั้งแรกถือว่าเป็นสมมติฐานเบื้องต้น และผู้วิจัยทำการตรวจสอบ สมมติฐานเบื้องต้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้เพิ่มเติมตลอดระยะเวลาที่เก็บข้อมูล

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดของข้อมูล

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

เลขที่ 13

สถานที่ บ้านนางกุหลาบ ทะเลเล็ก (นามสมมติ) วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2538
ข้อมูลของ นางกุหลาบ ทะเลเล็ก เวลา 9:00 น.

ข้อมูล	ดัชนี
<p>ผู้วิจัย : จา(พี) ให้ลูกกินข้าวที่มีมือ</p> <p>นางกุหลาบ : ก็กินสามมือ ถ้าหิวเมื่อไรก็ให้กิน</p> <p>ผู้วิจัย : ไม่ได้ให้กำหนดเวลาเหรอว่า มีมือข้าวกินกี่โมง มีมือกลางวันกินกี่โมง มีมือเย็นกินกี่โมง</p> <p>นางกุหลาบ : ไม่</p>	<p>การจัดอาหารสำหรับเด็ก</p>

จากข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามที่ทำดัชนีข้อมูลแล้วข้างต้น นำมาวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลและหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับดัชนีเพื่อนำมาสร้างข้อสรุป ดังนี้

กลุ่มคำ	ความสัมพันธ์	ดัชนี
- 3 มือ		การจัดเวลาอาหาร
- เมื่อเด็กหิว	เป็นลักษณะ	สำหรับเด็ก
- ไม่กำหนดเวลาที่แน่นอน		

ข้อสรุป

การจัดเวลาอาหารสำหรับเด็กจะให้เด็กรับประทานอาหาร 3 มือ โดยจัดให้เมื่อเด็กหิว และไม่กำหนดเวลาที่แน่นอน

สำหรับข้อมูลที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น การปลูกฝังความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ข้อมูลลักษณะเช่นนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการตีความ (Interpretation Analysis) เพื่อตีความหมายออกจากข้อมูลและค้นหาความหมายที่แอบแฝงอยู่หรือความหมายระดับลึกของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลประกอบการตีความ

ส่วนข้อมูลที่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น การรักษาความสะอาดร่างกายของเด็ก ผู้วิจัยประมวลความคิดและสร้างข้อสรุปได้เลย ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

ในบางช่วงของการเก็บข้อมูลเมื่อผู้วิจัยมีความรู้สึกคุ้นเคยกับข้อมูล และมีลักษณะความคิดเป็นคนที่มากเกินไป หรือพบว่าข้อมูลเป็นข้อมูลระดับลึก ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยใช้วิธีการออกจากหมู่บ้านชั่วคราวประมาณ 1 - 3 วัน หรือ 1 สัปดาห์ เพื่อปรับระบบการคิด ตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทบทวนแนวคำถามและทำการชำระข้อมูลที่มีอยู่ให้เรียบร้อย ก่อนที่จะเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและขอข้อเสนอแนะ ตลอดจนมุมมองต่างๆจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาสั้นกว่าผู้วิจัย มีความคุ้นเคยกับสนามการวิจัยและสามารถให้ข้อเสนอแนะที่ดีบางประการแก่ผู้วิจัยได้ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน นักวิชาการศึกษาธิการอำเภอ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะๆ เพื่อให้มั่นใจว่าได้ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การตรวจสอบข้อมูลจากการสำรวจชุมชน ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล โดยจัดเก็บข้อมูลในเรื่องเดียวกัน แต่จากการเก็บข้อมูลในเวลา สถานที่และบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน บันทึกข้อมูลที่ได้ลงในตารางตรวจสอบข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูล (ภาคผนวก ฉ หน้า 175)

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่ต่างกัน 3 วิธี คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และจากเอกสารบันทึก เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในเรื่องเดียวกันแต่จากวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันว่ามีความสอดคล้องและเชื่อถือได้ หรือมีความแตกต่างกันซึ่งต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วย จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พบว่าผู้ปกครองชาวเลชื้อยาให้เด็กกินเองหรือให้โตะหมอเป็นผู้รักษา เมื่อ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่าผู้ปกครองชาวเลชื้อยาให้เด็กกินเองจริงและเมื่อเด็กอาการไม่ดีขึ้นจะไปตามโตะหมอมารักษาที่บ้าน และเมื่อตรวจสอบกับข้อมูลเอกสารที่มีพบว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกัน จึงถือว่าข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ โดยผู้วิจัยใช้ตารางตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ (ภาคผนวก ช หน้า 176)

การตรวจสอบข้อมูลทำให้ผู้วิจัยพบว่า ในระยะแรกของการเก็บข้อมูล ผู้ปกครองชาวเลที่เป็นกรณีศึกษายังไม่ไว้วางใจผู้วิจัยจึงให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพร้อมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากบุคคลภายในครอบครัวของกรณีศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากขึ้นต่อมาในระยะหลังของการวิจัย

(เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2538) ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับชาวเลได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากชาวเลในหมู่บ้านมากขึ้น ทำให้ได้รับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ระยะที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลและสมมติฐานเบื้องต้นบางประการและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

เมื่อผู้วิจัยสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ในเดือนสิงหาคม 2538 ผู้วิจัยได้ถอนตัวออกจากสนามและนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดและสมมติฐานเบื้องต้น มาตรวจสอบในด้านปริมาณของข้อมูลว่าเพียงพอและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่เพียงพอที่จะทำการสรุปผลได้ ผู้วิจัยจึงกลับเข้าไปในสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในเดือนตุลาคม 2538

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอผลการศึกษาจึงแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล 2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล

เมื่อได้ข้อสรุปย่อยซึ่งถือว่าเป็นสมมติฐานเบื้องต้นจากการปฏิบัติงานภาคสนาม และผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสมมติฐานจนมั่นใจในข้อสรุปได้แล้วจึงได้นำมาประมวล และสรุปเป็นผลการวิจัยโดยใช้เทคนิควิธีการต่างตามความเหมาะสมของข้อมูลดังนี้

ก. การนับจำนวน คือ การนับจำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่ปรากฏ ว่าจะมีความถี่มากหรือน้อยเพียงใด หากพฤติกรรมนั้นมีการปฏิบัติที่ปรากฏความถี่มาก ก็สามารถสรุปได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง

ข. การหาแบบแผน คือ การพิจารณาการปฏิบัติในเรื่องในเรื่องหนึ่งหรือในสถานการณ์หนึ่งๆ เช่น กิจวัตรประจำวัน การรักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วย โดยพิจารณาว่ากรณีศึกษามีวิธีปฏิบัติอย่างไร เป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

ค. การจัดกลุ่มข้อมูล คือ การนำสมมติฐานเบื้องต้นที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน หรืออยู่ในดัชนีเดียวกัน นำมาสรุปร่วมกันเป็นผลการศึกษา

ง. การประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน คือ การนำสมมติฐานเบื้องต้นของแต่ละกรณีศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ต่างกันแต่อยู่ในดัชนีเดียวกัน และเป็นวิธีที่มีการปฏิบัติจริง นำมาประมวลเข้าด้วยกันสรุปเป็นผลการศึกษา

จ. การเรียงลำดับข้อมูลโดยใช้ตรรกะเชื่อมโยง คือ การนำข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาพิจารณาหาความเป็นเหตุเป็นผล แล้วสร้างเป็นผลสรุปของเรื่องนั้น ๆ หรือเหตุการณ์นั้น ๆ

จากนั้นผู้วิจัยนำผลการประมวลข้อมูลด้วยวิธีดังกล่าวข้างต้น มาสร้างเป็นบทสรุป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการประมวลข้อสรุปจากข้อมูลทั้งหมดซึ่งยังคงเป็นข้อสรุปที่ยังไม่ได้มีการจัดระบบ นำมาจัดระบบของข้อมูลตามลำดับความสำคัญ และความเหมาะสมตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นผลการศึกษาด้วยการบรรยาย ในหัวข้อ “การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู่” โดยจำแนกออกเป็น

- ก. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก : การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย
- ข. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก : การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์
- ค. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก : การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม
- ง. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก : การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ใช้ผลการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในด้านการพัฒนาด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชุมชน ในด้านภูมิศาสตร์ ด้านประชากร ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดทางด้านมานุษยวิทยาหลายทฤษฎี พบว่า ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology theory) มีความสอดคล้องกับลักษณะการศึกษาวิจัย และมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดว่า วัฒนธรรม เป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตรอยู่และการผลิต สามารถตอบคำถามได้ว่าสังคมมนุษย์พัฒนาแบบแผนพฤติกรรมที่เฉพาะอย่างไร นั่นคือการมอง

ว่าวัฒนธรรมเป็นระบบหนึ่งของพฤติกรรมที่ถ่ายทอดทางสังคมและมีหน้าที่เชื่อมโยงคนในชุมชนต่าง ๆ ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะ เป็นการเน้นว่าวัฒนธรรมเป็นระบบพฤติกรรมที่รวมเอาเทคโนโลยี การจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง การตั้งถิ่นฐาน กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ศาสนา ความเชื่อ การปฏิบัติและค่านิยมต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน เน้นการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เฉพาะเพื่อการมีชีวิตอยู่ ค้นหาสิ่งที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับแบบแผนพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ภายใต้บริบทที่แวดล้อมของชาวเล โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสำรวจชุมชนซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงรายละเอียดสภาพแวดล้อมที่เป็นบริบทของชาวเลมาจำแนกให้ละเอียดลงไป เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆที่พบในผลการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล และเพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ได้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยนำผลการสำรวจชุมชนที่เสนอในหัวข้อสภาพทั่วไปและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลในหมู่บ้าน ลังกาอูมาประกอบกรวิเคราะห์

ประเด็นหลักที่จำแนกเพื่อใช้วิเคราะห์ได้แก่

- ก. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์
- ข. ปัจจัยทางระบบครอบครัวและเครือญาติ
- ค. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
- ง. ปัจจัยทางสังคม
- จ. ปัจจัยทางการศึกษา
- ฉ. ปัจจัยทางความเชื่อ
- ช. ปัจจัยทางวัฒนธรรมประเพณี

จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้ประเด็นหลักข้างต้นเป็นดัชนีในการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ หาความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละด้าน โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบการตีความ (Interpretation Analysis) เป็นหลัก และใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Induction Analysis) ร่วมด้วยรวบรวมผลการวิเคราะห์นำเสนอต่อไป

การเสนอรายงาน

การเขียนรายงานและเสนอข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก โดยเปลี่ยนชื่อเฉพาะที่ปรากฏในรายงานเป็นชื่อสมมติ และได้เสนอตารางสรุป แผนภูมิที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย